

I. Mitrea, *Așezarea medievală timpurie de la Ștefan cel Mare-Gutinaș, Județul Bacău*, Editura Magic Print, Onești, 2015, 172 p.

În ansamblul cercetărilor arheologice întreprinse cu deosebire în ultima jumătate de secol în regiunile de la est de Carpați privind cunoașterea primului mileniu creștin se înscriu și investigațiile sistematice efectuate în așezarea din secolele VI-VII d. Hr. de la Ștefan cel Mare-Gutinaș din județul Bacău.

Cercetată timp de mai mulți ani de către unul dintre cei mai cunoscuți specialiști ai evului mediu timpuriu de la noi din țară, dr. Ioan Mitrea, așezarea de la Ștefan cel Mare-Gutinaș a oferit vestigii arheologice de o deosebită importanță pentru studiul problemei etnogenezei românești. Aceste vestigii sunt valorificate științific exhaustiv într-o monografie specială menită să completeze prin utile și necesare contribuții quantum-ul de informații acumulat până în prezent despre realitățile social-economice și culturale de la est de Carpați din perioada secolelor VI-VII d. Hr.

Monografia săpăturilor arheologice efectuate în așezarea medievală timpurie menționată este judicios structurată în șapte capitole, la care se adaugă o bogată bibliografie de specialitate și o ilustrație corespunzătoare, de foarte bună calitate.

Într-o bine venită introducere autorul face o utilă trecere în revistă a principalelor investigații arheologice întreprinse în ultimile decenii în regiunile de la est de Carpați, subliniind valoarea deosebită a vestigiilor scoase la iveală pe baza cărora au putut fi elaborate concluzii pertinente și deosebit de interesante privind evoluția societății locale din regiunile amintite în perioada marilor migrații din primul mileniu creștin.

În capitolele următoare sunt prezentate cadrul natural al văii Troțușului și cele mai vechi dovezi de locuire umană, completate de un succint istoric al cercetărilor întreprinse în această așezare. În continuarea monografiei sunt descrise pe larg trăsăturile definitorii ale obiectivului investigat, sistemul de construcție al locuințelor și al anexelor gospodărești, sistemul de încălzire, precum și inventarul descoperit în interiorul lor sau în stratul de cultură corespunzător.

Întemeindu-se pe vestigiile scoase la iveală, Ioan Mitrea expune într-un capitol final realitățile arheologice evidențiate de investigațiile arheologice efectuate înserând o serie de concluzii istorice vizând mai ales aportul pe care descoperirile de la Ștefan cel Mare-Gutinaș îl aduc la mai buna cunoaștere a culturii materiale și vieții spirituale din perioada secolelor VI-VII din această zonă de la est de Carpați. Monografia este însoțită de o bogată bibliografie de specialitate, de un indice general, un rezumat în limba franceză și o bună ilustrație. În ansamblu, trebuie remarcată și ținuta grafică a monografiei, tipărită într-o manieră modernă, elegantă. Deși vestigiile scoase la iveală din cele 22 de locuințe cercetate în cele două sectoare în care se situează așezarea nu sunt prea numeroase în comparație cu alte obiective din Moldova datând din aceeași perioadă, ele prezintă fără îndoială un interes aparte prin varietatea lor și mai ales datorită faptului că, deocamdată, sunt printre puținele comunități sătești medievale timpurii din această parte a Văii Troțușului cercetate prin săpături arheologice sistematice.

Este în parte cunoscut faptul că Valea Troțușului a constituit din cele mai vechi timpuri una din importantele căi de legătură dintre Moldova și Transilvania, culoar lesnicios prin care s-au desfășurat schimburile economice și culturale dintre zonele geografice amintite și, într-o anumită măsură, s-au derulat și interacțiuni de ordin etno-demografic. În această parte a Văii Troțușului cercetările arheologice au identificat și alte obiective datând din evul mediu timpuriu, precum cele de la Onești, Gura Văii, Râpile, Valea Seacă, Vișoara, Târgu-Ocna sau Comănești, care nu au fost cercetate sistematic prin săpături.

În ansamblul lor, vestigiile scoase la iveală în așezarea medievală timpurie de la

Ștefan cel Mare-Gutinaș, așa cum a apreciat corect și autorul monografiei, se încadrează în aria culturală denumită de tip *Costișa-Botoșana-Hansca*, documentată prin numeroase descoperiri în întreg teritoriul dintre Carpații Răsăriteni și Nistru.

Locuințele așezării, puțin adâncite în sol, prevăzute cu instalații de încălzit construite din pietre sau cu cuptoare de lut cotlonite în peretele natural al casei, formele principale ale ceramicii lucrate cu mâna șila roată sau unele obiecte casnice, vestimentare și de podoabă își găsesc numeroase analogii în descoperirile datând din aceeași vreme atestate în restul teritoriului carpato-nistrean. În general, vestigiile descoperite în această așezare vădesc clare trăsături locale, de veche tradiție daco-romană și romano-bizantină și într-o mai mică proporție și unele influențe alogene.

Deși așezarea nu a fost investigată în întregime, autorul cercetărilor arheologice a apreciat corect, prin comparație cu alte obiective studiate integral, ca cele de la Botoșana-Suceava, Davideni-Neamț, Suceava-Șipot, Dodești-Vaslui, Hansca-Ialoveni sau Codin-Cernăuți de exemplu, că satul de la Ștefan cel Mare-Gutinaș ar fi putut fi constituit din circa 30-40 de locuințe, încadrându-se astfel firesc în structura specifică comunităților satești din spațiul carpato-dunărean în perioada marilor migrații.

Revenind la conținutul inventarului descoperit în această așezare este important de reținut constatarea că, alături de unele categorii de vase lucrate cu mâna care prezintă forme relativ comune cu acelea din obiectivele din aceeași vreme sau a unor fragmente de vase lucrate la roată din pastă cenușie, zgrunțuroasă sau fină de mai veche tradiție daco-romană, au fost descoperite și resturi ceramice care își găsesc unele analogii și în olăria specifică aspectului cultural denumit *Ipotești-Cândești*, elemente sesizate de altfel și ca urmare a analizei întreprinse de autorul monografiei. Aceste vestigii ceramice trebuie asociate și cu catarama fragmentară din bronz de tip *Sucidava* și a tiparului lucrat din marnă locală, utilizat pentru obținerea unor obiecte vestimentare, vestigii specifice zonelor dintre Carpații sudici și Dunăre, mai puternic influențate de civilizația bizantină. Alături de acestea pot fi amintite și fragmentele ceramice cu însemne creștine și ele de pus în legătură cu influențele primite din regiunile Dunării de Jos.

În general, numărul redus al vestigiilor ceramice, raritatea evidentă a uneltelor, a obiectelor casnice, vestimentare și de podoabă ar putea sugera ideea că așezarea a fost părăsită intenționat și organizat, ca urmare a strămutării ei în locuri mai propice în vederea obținerii unor noi terenuri pentru practicarea agriculturii extensive, dar nu este exclus ca părăsirea vetrei de sat să se fi datorat și unor pătrunderi de populație slavă, intensificate mai ales în ultimul sfert al secolului al VI-lea.

În pofida acestor situații, vestigiile descoperite la Ștefan cel Mare-Gutinaș prezintă neîndoiește o deosebită importanță, nu numai pentru atestarea potențialului demografic din regiunea Văii Troțușului, ci și pentru cunoașterea conținutului culturii materiale de la est de Carpați, oferind astfel o serie de date extrem de necesare precizării ariei de contact dintre cultura *Ipotești-Cândești* și aceea de tip *Costișa-Botoșana-Hansca*, arie care în stadiul actual al cercetărilor pare să se delimiteze mai clar între Carpații Răsăriteni și bazinul râului Siret.

Publicarea monografiei privitoare la descoperirile arheologice de la Ștefan cel Mare-Gutinaș se înscrie în seria valorificărilor științifice întreprinse constant de-a lungul anilor de dr. Ioan Mitrea. Această valorificare constituie o contribuție importantă la înțelegerea corectă a evoluției societății locale din această parte a spațiului est-carpatic în perioada evului mediu timpuriu. Monografia așezării de la Ștefan cel Mare-Gutinaș este pentru toți specialiștii perioadei respective un instrument de lucru deosebit de util, necesar cu atât mai mult cu cât, în momentul de față, cercetarea evului mediu timpuriu și a aspectelor privitoare la problema etnogenezei românești este extrem de limitată, nu numai în spațiul carpato-nistrean, ci și în multealte zone ale țării.

Dan Gh. TEODOR